

PRAVNI OKVIR EU O ENAKOSTI – s posebnim poudarkom na Listini EU o temeljnih pravicah, njeni pravni veljavnosti in vprašanju neposrednega horizontalnega učinka člena 21 v sodni praksi Sodišča EU

dr. Neža Kogovšek Šalamon
sodnica, Ustavno sodišče Republike Slovenije
zakonodaja EU o enakosti spolov, seminar ERA, 17. april 2023

Financirano v okviru programa Evropske komisije "Državlani, enakost, pravice in vrednote 2021-2027"

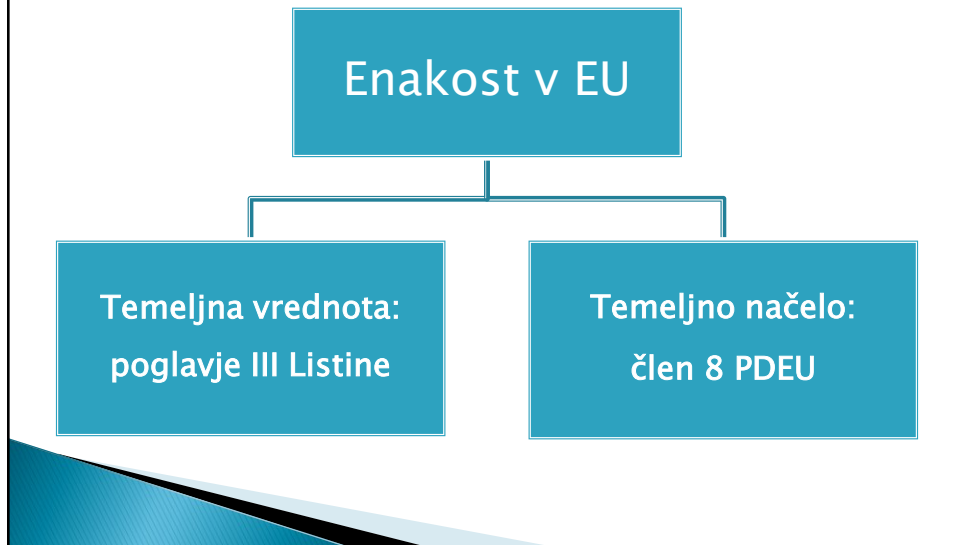
1

Struktura predstavitve

- I. Pravni okvir EU o enakosti
- II . Listina EU o temeljnih pravicah in njena pravna veljavnost
- III . Neposredni horizontalni učinek člena 21 Listine in sodna praksa Sodišča EU

2

I. Pravni okvir EU o enakosti

3

I. Pravni okvir EU o enakosti

Prepoved diskriminacije:

- Osebe v **enaki** situaciji je treba obravnavati na **enak** način
- **Primerljive situacije** se ne smejo obravnavati različno
- **Različne situacije** se ne smejo obravnavati na enak način, razen če je taka obravnava objektivno upravičena

4

I. Pravni okvir EU o enakosti

Obseg zaščite proti diskriminaciji

Podlaga za diskriminacijo	Pravna podlaga
spol/spolna identiteta	člen 3(3) PEU člen 10 PDEU
državljanstvo države članice	člen 18(1) PDEU
(spol), rasa ali narodnost, vera ali prepričanje, invalidnost, starost ali spolna usmerjenost	člen 10 PDEU člen 19 PDEU
spol, rasa, barva kože, narodnostno ali socialno poreklo, genetske značilnosti, jezik, vera ali prepričanje, politično ali drugo prepričanje, pripadnost nacionalni manjšini, premoženje, rojstvo, invalidnost, starost ali spolna usmerjenost	člen 21 Listine

5

II. Listina EU o temeljnih pravicah in njena pravna veljavnost

- ▶ Listina EU – enaka pravna veljavnost kot Pogodbi – člen 6(1) PEU :

„Unija priznava pravice, svoboščine in načela iz Listine Evropske unije o temeljnih pravicah z dne 7. decembra 2000, prilagojene v Strasbourgu 12. decembra 2007, ki ima enako pravno veljavnost kot Pogodbe.

Določbe Listine na noben način **ne razširjajo** pristojnosti Unije, določene v Pogodbah.“

6

II. Listina EU o temeljnih pravicah in njena pravna veljavnost

Razmerje med Listino in EKČP

- ▶ Dolžnost EU, da pristopi k EKČP (člen 6(2) PEU):
pogajanja v teku
- ▶ Pravice, opredeljene v EKČP, so splošna načela
prava EU:
  - „**Temeljne pravice**, kot jih zagotavlja Evropska konvencija
o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin in kot
izhajajo iz skupnih ustavnih tradicij držav članic,
predstavljajo **splošna načela prava Unije.**“

7

II. Listina EU o temeljnih pravicah in njena pravna veljavnost

- ▶ **Obseg varstva, zagotovljen z Listino:**
  - institucije in organi EU
  - države članice pri izvajanju prava EU
- ▶ Kdaj Listina velja med zasebnimi strankami?

neposredni horizontalni učinek

8

III. Neposredni horizontalni učinek člena 21 Listine

Člen 21 (prepoved diskriminacije):

„1. Prepovedana je vsakršna diskriminacija na podlagi spola, rase, barve kože, etničnega ali socialnega porekla, genetskih značilnosti, jezika, vere ali prepričanja, političnega ali drugega mnenja, pripadnosti narodnosti manjšini, premoženja, rojstva, invalidnosti, starosti ali spolne usmerjenosti.

2. Brez poseganja v posebne določbe Pogodb je na njunem področju uporabe prepovedana vsakršna diskriminacija na podlagi državljanstva.“

9

III. Neposredni horizontalni učinek člena 21 Listine

Prejšnja sodna praksa Sodišča EU: zadeva C-144/04
Mangold (2005)

Neosredni horizontalni učinek je bil potrjen pred Listino (Direktiva 1999/70/ES in Direktiva 2000/78/ES):

- ▶ Zadeva se je nanašala na moškega, ki je bil zaposlen na podlagi pogodbe za določen čas.
- ▶ Najdaljše trajanje pogodbe je bilo 2 leti, razen če je bil delavec starejši od 60 let.
- ▶ Delavec je bil v horizontalnem razmerju (delodajalec – delojemalec), ki je bil urejen z državnim zakonom.

10

III. Neposredni horizontalni učinek člena 21 Listine

Sodna praksa SEU: zadeva **C-144/04 Mangold (2005)**

- ▶ Rok za izvajanje direktive se še ni iztekel.
- ▶ Kljub temu je sodišče ugotovilo diskriminacijo na podlagi starosti in ugotovilo:
  - „Prepoved diskriminacije zaradi starosti je torej treba obravnavati kot splošno načelo prava Skupnosti.“
- ▶ Pomen: diskriminatorna določba se lahko izpodbija tudi v horizontalnih situacijah, čeprav se rok še ni iztekel.

11

III. Neposredni horizontalni učinek člena 21 Listine

Sodna praksa SEU: zadeva **C-555/07 Küçükdeveci (2010)**

- ▶ Zadeva se je nanašala na odpoved delovnega razmerja in odpovedni rok
- ▶ Odpovedni rok je bil izračunan na podlagi zakona, ki ni upošteval delovne dobe pred 25. letom starosti
- ▶ Razmerje med dvema zasebnima strankama, delojemalcem in delodajalcem (horizontalne situacije)

12

III. Neposredni horizontalni učinek člena 21 Listine

Sodna praksa SEU: zadeva C-555/07 Küçükdeveci (2010)

- ▶ SEU je v zadevi ugotovilo, da je načelo prepovedi diskriminacije na podlagi starosti iz člena 6(2) PE in člena 21 Listine splošno **načelo prava EU**.
- ▶ To načelo prevlada **nad** nacionalnim pravom
- ▶ Sodišče je ugotovilo, da je to zadostna podlaga, da nacionalna sodišča **ne uporabijo** nasprotnega nacionalnega prava, **ne da bi morala** najprej zaprositi Sodišče EU za predhodno odločbo

13

III. Neposredni horizontalni učinek člena 21 Listine

Sodna praksa SEU: zadeva C-555/07
Küçükdeveci (2010)

- ▶ *Razlika v primerjavi z zadevo Mangold :*
  - V zadevi Küçükdeveci je rok za prenos direktive že potekel.
  - SEU pa je uporabilo Listino, ne le Direktivo 2000/78/ES.

14

III. Neposredni horizontalni učinek člena 21 Listine

Sodna praksa SEU: C-176/12, **Association de médiation sociale (AMS)**, 2014

- ▶ Zadeva se je nanašala na pravico delavcev do obveščeniosti in posvetovanja v podjetju (člen 27 Listine) in način imenovanje teh predstavnikov.
- ▶ Spor je bil med sindikatom, ki je imenoval predstavnika AMS, in AMS, ki je to imenovanje izpodbijal.
- ▶ Zasebni stranki, horizontalno razmerje.

15

III. Neposredni horizontalni učinek člena 21 Listine

Sodna praksa SEU: zadeva C-176/12, **AMS**, 2014

- ▶ SEU: pravica iz člena 27 Listine se **ne uporablja neposredno v postopkih med zasebnimi strankami**
  - za razliko od zadeve Küçükdeveci, kjer je bilo ugotovljeno, da je prepoved diskriminacije iz člena 21 Listine neposredno uporabno splošno načelo prava EU v horizontalnih situacijah.
- ▶ SEU: Da bi zagotovili polni učinek člena 27, mora biti natančneje izražen v zakonodaji EU ali nacionalni zakonodaji.
- ▶ Na člen 27 Listine se ni možno sklicevati, da bi sklepali, da se nasprotna nacionalna zakonodaja ne bi smela uporabiti.
- ▶ Toda oškodovana stranka se lahko sklicuje na načela zadeve **Frankovich** (C-6/90 in C-9/90): razlaga nacionalno določbo v skladu s pravom EU ali zahteva povrnitev škode zaradi pomanjkljivega prenosa zakonodaje EU v nacionalno zakonodajo.

16

III. Neposredni horizontalni učinek člena 21 Listine

Sodna praksa SEU: zadeva **C-414/16, Egenberge, 2018**

- ▶ Zadeva se je nanašala na kandidata za zaposlitev za določen čas pri eni od cerkva. Delo naj bi zajemalo pripravo poročila o rasni diskriminaciji.
- ▶ Od kandidatov so pričakovali pripadnost določeni verski skupnosti. Neizbrani kandida brez verske pripadnosti je vložil pritožbo.
- ▶ Cerkev se je branila z navedbo, da je zaradi svojega verskega etosa in pravice do samoodločbe izvzeta iz pravila o prepovedi diskriminacije.
- ▶ Spor med posamezniki – horizontalno razmerje.

17

III. Neposredni horizontalni učinek člena 21 Listine

Sodna praksa SEU: zadeva **C-414/16, Egenberger, 2018**

- ▶ Zadevo je nazadnje obravnavalo Zvezno delovno sodišče v Nemčiji (predložitveno sodišče). Sodišče je ugotovilo, da so bile določbe o prepovedi diskriminacije prenesene tako, da so se ohranile takrat veljavne določbe in prakse.
- ▶ Ugotovilo je tudi neskladje z nacionalno zakonodajo v zvezi s pravico verskih organizacij do samoodločanja.
- ▶ SEU je moralo odločiti, ali je to združljivo s pravom EU.

18

III. Neposredni horizontalni učinek člena 21 Listine

Sodna praksa SEU: zadeva C-414/16, Egenberger, 2018

- ▶ SEU je ugotovilo, da se načelo prepovedi diskriminacije (člen 21 Listine) in načelo sodnega nadzora (člen 47 Listine) uporabljata **neposredno**.
- ▶ SEU: prepoved vsakršne diskriminacije na podlagi vere ali prepričanja je splošno načelo prava EU.
- ▶ Ključna izjava: „... nacionalno sodišče bi moralo v okviru svojih pristojnosti zagotoviti pravno varnost, ki za posameznike izhaja iz členov 21 in 47 Listine, in zagotoviti **polni učinek** teh členov, tako da po potrebi **ne bi uporabilo** nobene nasprotujoče nacionalne določbe.«

19

Sklepi

- ▶ Načeli enakosti in prepovedi diskriminacije **sta temeljni načeli prava EU** (Mangold, Küçükdeveci).
- ▶ Člen 21(1) Listine ima **neposredni horizontalni učinek**, kar pomeni, da sam po sebi zadostuje, da se posameznikom podeli pravica, na katero se lahko sklicujejo (Küçükdeveci).
- ▶ Nacionalna sodišča morajo zagotoviti **polno učinkovitost člena 21** Listine, tudi tako, da po potrebi ne uporabijo nobene nasprotujoče nacionalne določbe.
- ▶ Nacionalnim sodiščem v takih zadevah **ni treba** zaprositi za predhodno odločanje, preden opustijo uporabo nacionalnega prava.
- ▶ Treba je **uravnovežiti konkurenčne temeljne pravice** (zadeva Egenberger).

20

